

Використання різних педагогічних засобів, інтерактивних методів допомагають ефективно вдосконалювати мовленнєві вміння школярів. Успішне поєднання традиційних і сучасних підходів до навчання дозволяє створювати сприятливі умови для розвитку усномовленнєвої компетентності відповідно до вимог освітньої програми, формуючи в учнів уміння не лише слухати і розуміти, але й висловлювати свої думки чітко та аргументовано.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біляев О. Методика викладання української мови: енциклопедія. Київ: «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана». 2000, 311 с.
2. Вашуленко М. Методика навчання української мови в початковій школі. Київ: Літера ЛТД, 2011. С. 370.
3. Малафіїк І. Дидактика: навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 397с.
4. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 55с.
5. Палихата Е. Основи діалогічного спілкування: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В. 2021. 168 с.
6. Пентилюк М. Методика навчання укр. мови. Київ: «Ленвіт», 2005. 400 с.
7. Пентилюк М. Практикум з методики навчання української мови. Київ: Ленвіт, 2003. 302 с.
8. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково- методичний посібник. Київ: Видавництво А.С.К., 2004. 136 с.
9. Стельмахович М. Розвиток усного мовлення на уроках української мови в 4–8 класах. Київ: Рад. школа, 1978. 190 с.

Вільгоцька Зоряна
Науковий керівник – доц. Бородица Світлана

ПСИХОТРАВМА МИНУЛОГО У СТРУКТУРІ ДЕТЕКТИВУ

«ЕСКОРТ У СМЕРТЬ» І. РОЗДОБУДЬКО

У сучасній масовій літературі домінує жанр детективу. Відповідно автори почали урізноманітнювати сюжети своїх текстів цікавими деталями та елементами. Одним із таких компонентів стала психотравма минулого, що не лише розкриває особистість персонажів, а й інтригує читача упродовж всього твору. Автори таким чином створюють багатошаровий наратив, у якому відповідно взаємодіють і тісно співіснують зовнішні події і різноманітні психологічні аспекти, що рухають розслідування вперед. Завдяки цьому детективи стають чимось більшим, аніж звичайною розповіддю про конкретний злочин чи етапи його розкриття. Такий детектив перетворюється на дослідження тієї чи іншої травми, її впливу на життя конкретної людини, а також способів, за допомогою яких вона намагається подолати життєві труднощі та психологічні потрясіння.

Метою статті є дослідити роль психотравми у сюжеті детективного роману «Ескорт у смерть», а також особливостей характеру головних персонажів, їхньої емоційної стабільності в цьому творі; розкрити травматичність подій минулого та їх деструктивний вплив на психічний стан, поведінку персонажів, їхнє вміння приймати раціональні рішення і будувати взаємини з оточенням; розглянути, як психотравма сприяє активному розвитку подій у сюжеті та як завдяки їй авторці вдається заострити інтригу.

Мотив психотравми простежуємо у творах, де саме головні персонажі постраждали від тієї чи іншої події на фізичному та психоемоційному рівнях і несуть цей тягар минулого разом із собою у майбутнє. Такі травми не завжди прямо пов'язані зі справою, яку розслідують, але попри це, вони стають невід'ємною частиною сюжету, а також можуть яскраво охарактеризувати особистість головного персонажа. Цей елемент підкреслює наскільки сильно така травма впливає на життя особи саме на підсвідомому рівні.

Яскравим прикладом такої теми є роман «Ескорт у смерть» І. Роздобудько, де травма минулого вдало підкреслила глибину почуттів головного персонажа-детектива, а також жінки, що так сильно його кохала. Спочатку можна було припустити, що вона лише фон для подання фактів, проте, заглиблюючись у сюжет, помічаємо її функцію мотиватора до дій для Романа. Потрясіння, що сталося в минулому, було заблоковане свідомістю чоловіка та попри це впливало на його поведінку все подальше життя: «Він уперше за багато років згадав своє перше

кохання» [12, с. 139]. Застосування цього елемента надало сюжету додаткового драматизму та створило особливу атмосферу роману. Розкриття справи забезпечує Романові не тільки професійний успіх, а й відкриває перед ним світ його власних прихованих травм та змушує пригадувати страшне минуле: «Романові спало на думку, що впізнати її він міг би набагато раніше – у свої тридцять сім Світлана лишалася такою ж непередбачуваною, навіженою, особливою, якою була й у сімнадцять» [12, с. 148]. Трагедії, що сталися в минулому Романа та Світлани, у творі є певним інструментом, який дозволяє зрозуміти мотиви підозрюваних, а також способом переглянути свій спосіб життя.

І. Роздобудько в романі впевнено розширює детективну складову, активно розбудовуючи психологічну драму. Психотравма, від якої Роман та Світлана намагаються втекти, щоразу нагадує про себе через низку подій та художні деталі, вплетені в головне розслідування. Це і стає найбільшим тригером для розкриття таємниць головних персонажів: «Я цілком нормальна. Ти хочеш пояснень? Ти досі нічого не зрозумів? Що ж, усе простіше, ніж ти гадаєш. Але що ти можеш зрозуміти?... Що ти можеш знати про щохвилинний біль і тридцять шість (тільки уяви – тридцять шість!) операцій. Що ти можеш знати про відчай від того, що лишилася жити після дванадцяти порізів та пречудового польоту з сьомого поверху? Як можна пояснити ненависть до таких, як ти, – ніжних білявих янголів, що мимохідь псують життя всім, хто зустрічається на їхньому шляху? А я могла б так любити тебе...» [12, с. 129]. Як результат – простежуємо не тільки ланцюг розкриття злочину, але і внутрішню боротьбу персонажів зі своїми переживаннями. Вони упродовж всієї історії відкривають для себе нові приховані або ж просто забуті елементи з минулого та сховані глибини власної особистості.

Психотравма в детективі дозволяє не лише розкрити та проаналізувати минуле Світлани та Романа, але й розглянути її у контексті їхнього сьогодення, відтворити причинно-наслідкові зв'язки. Страх Лани відчувати той самий біль, що спричинив їй чоловік, формує її бажання помсти та пояснює вбивства, нею скоєні: «Цей лялькар поволі зрізає нитки, що ведуть до кінцівок. Я усе це пережила. Найголовніша нитка, до речі, виходить із серця, і зрізати її найлегше, адже тоді ти ще якимось тримаєшся на ногах. Ніхто не помічає, що тебе вже немає... Ти говориш, смієшся, ти рухася, ти вдаєш життя, але вже нічого не пов'яже тебе з ним» [12, с. 142]. Читач починає розуміти, що тендітна жінка-інвалід вмilo маніпулює людьми і це вміння у неї з'явилося внаслідок довгих нав'язливих роздумів щодо подій минулого, а також під час планування помсти. Варто зауважити й те, що Світлана постраждала не тільки на психоемоційному рівні але й на фізичному, що у свою чергу посилює ступінь її страждань. Цей подвійний фактор травматизації вплинув на її загальний стан набагато більше, адже комплексна травма, що поєднує декілька аспектів, суттєво ускладнює процес реабілітації та подолання наслідків. У випадку жінки все закінчилось тривалим стресом та явними психічними порушеннями. Скориставшись прийомом нагромадження травм, І. Роздобудько дозволяє читачеві зрозуміти, наскільки багато психічних травм у характері Світлани, які з них є набутими, а які вродженими, та що саме їх зумовило.

Уважний читач просто розкриває символічне значення психотравми в цьому детективному романі. Травми минулого стали умовним дзеркалом подій, з якими Роман стикається під час розслідування та зустрічей зі Світланою. Етапи слідства немов знову повертають його до листа від Лани: «Привіт, мій золотоголовий янголе!... Коли ти читатимеш цього листа, мене вже не буде на цьому світі... Не лякайся ще й тому, що все скінчилось, усе вже позаду й ніхто не здогадується, що у смерті «красивої та молодої» винен саме ти. Відтак заспокойся і спробуй дочитати цього останнього листа до кінця» [12, с. 21]. Злочин метафорично пов'язаний з його страхами та внутрішніми конфліктами. Можемо припустити, що переконання чоловіка в тому, що дівчина з його юності мертва, змушує його на підсвідомому рівні цікавитися розслідуванням вбивства та причинами її зникнення.

Своєрідними символами є також жертви Світлани, адже вона обирає тих чоловіків, які зовнішньо схожі на Романа. Вбиваючи кожного з них, вона ніби позбавлялася того тягаря, що несла усе своє життя. Для згадки про це Лана зберігала пасма волосся чоловіків, таким чином запевняючи себе, що її кривдник отримав заслужено: «Як клубок змії, виповзло переплетене клоччя білявого та рудуватого волосся...» [12, с. 142]. Під час розмови з Романом жінка запевняє його, що «усі ці вбивства – на твою честь, мій золотоголовий янголе!» [12, с. 146]. Певною мірою вона це робить, щоб детектив відчув свою провину за ті події, що сталися, та вчинки, скоєні Світланою. Цей символізм забезпечує тісний зв'язок між зовнішнім світом жінки та її внутрішніми переконаннями.

Отже, травматичний досвід персонажів у детективному романі «Ескорт у смерть» І. Роздобудько дозволяє глибше зрозуміти вчинки, психологічний стан персонажів, виступаючи і засобом розкриття внутрішніх переживань та особливостей взаємостосунків з іншими персонажами. Такий авторський хід забезпечує додатковий рівень напруги та відповідний драматичний ефект. Крім того, мотив психотравми створює подвійний конфлікт в кожного героя: зовнішній – розслідування справи та внутрішній – подолання психологічних напруження і страхів. Він певною мірою ставить перед читачем питання, наскільки будь-яка травма може перетворити людину на заручника її власних переживань та потрясінь і навіть ізолювати від суспільства. Можемо сказати, що психотравма минулого у детективі авторки є ключовим елементом, що надає сюжету багатомірності та інтриги, збагачуючи сюжетно-композиційну структуру твору і значно розширюючи його тематичне поле.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуляк Т. Ключові мотиви жіночого детективу І. Роздобудько та Д. Л. Сейєрс. Літературознавчі студії: компаративний аспект. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. Вип. 2. С. 15-21.
2. Роздобудько І. Ескорт у смерть: роман. Львів: Кальварія, 2002. 142 с.
3. Філоненко С. О. Закон і порядок: класичний канон детективного жанру. Актуальні проблеми іноземної філології: Лінгвістика та літературознавство. 2009. Вип. 4. С. 101-112.

Грущак Мар'яна
Науковий керівник – доц. Бородіца Світлана

САТИРИЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ ДІЙСНОСТІ В ПОВІСТІ «ІВАН ІВАНОВИЧ» М. ХВИЛЬОВОГО

Художній світ повістей М. Хвильового, часто абсурдний, представлений у трагічних формах, а то й сатиричних. «Комічне і трагічне, проявляючись у формі веселого та сумного, своєрідно відображають перехідні стани і конфліктуючі сили, уособлені в певних суспільних явищах і подіях» [3, с. 164]. Трагічна та сатирична форми мають спільну та дуже важливу місію – викриття вад суспільства. Розуміючи відмінність між комуністичним ідеалом та жорстокою реальністю, письменник вирішив відтворити тогочасну дійсність за допомогою сатиричних засобів.

У «Літературознавчій енциклопедії» (у двох томах), укладеній Ю. Ковалівим, знаходимо таке визначення терміну: «Сатира (лат. satira, sidsatura – суміш, усяка всячина) – особливий спосіб художнього відображення дійсності, який полягає в гострому осудливому осміянні негативного. У вузькому розумінні сатира – твір викривального характеру» [5, с. 611]. Таким чином у сатиричному творі, спрямованому проти соціально шкідливих явищ дійсності, автор гостро і непримиренно викриває «лицемірів, ренегатів і зрадників», а також явища, що суперечать естетичному ідеалові. Таку сатиру в 20-30-х роках ХХ століття писав М. Хвильовий, де виділяємо оповідання «Кімната ч. 2», «Заулок», «Колонії, вілли...», «Свиня», «Шляхетне гніздо» у дебютній прозовій збірці «Сині етюди» (1923). З того часу сатира була від'ємною частиною його непроминальної творчості.

Найяскравіше сатиричний хист М. Хвильового, вважаємо, виявився в повісті «Іван Іванович» (1929). Гостра іронія, нищівний сарказм письменника спрямовані проти тих українців-обивателів, котрі скористалися плодами революції і проникли в усі сфери суспільного життя [3, с. 163].

Читач бачить картину «новітньої революційної інтерпретації», «мажорно-монументального реалізму» життя Івана Івановича та його родини. Письменник постійно наголошував на тому, як жила сім'я раніше та які зміни у ній зумовила революція: так, дружина Івана Івановича тепер «обожнює» книги Леніна та Маркса, але іноді тягнеться рукою до Мопассана, а головний персонаж Іван Іванович постійно думає над тим, як стати прикладом для наслідування серед «партійної маси», яку він же і зневажає.

Зазначимо, що, описуючи персонажів та їхній спосіб життя, передусім у першому розділі повісті, М. Хвильовий постійно іронізував. Це засвідчує хронотоп міста, що антропоморфізується. Іронічна персоніфікація конденсується в одній фразі: «з голови до п'ят революційного города» [8, с. 7]. Така характеристика безсумнівно наповнена нотками